

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1595940

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNDEN SAĞ KALAN BİREYLERİN
DEPREME YÖNELİK METAFORİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Arş. Gör. Muhammed Ali AĞCA

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilisli
Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi, Eğitim
Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık ABD.

e-posta: muhammedali.agca@kilis.edu.tr

ORCID 0000-0001-8598-8887

Dr. Öğr. Üyesi Hızır DİNLER

Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilisli Muallim
Rıfat Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim
Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD.

e-posta: mizahizir@gmail.com

ORCID 0000-0003-3144-6649

Doç. Dr. Esra ASICI

İzmir Demokrasi Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
ABD.

e-posta: esraasici01@gmail.com

ORCID 0000-0003-0872-9042

ÖZ

Bu çalışmada 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sağ kalan bireylerin depreme yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya yaşları 12-76 arasında değişen 207 kadın, 148 erkek olmak üzere toplam 355 birey katılım sağlamıştır. Katılımcılardan "Deprem.... gibidir. Çünkü...." cümlesini tamamlamaları istenmiş ve verilen yanıtlar içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Katılımcılar 51 çoğul, 74 tekil olmak üzere toplamda 125 farklı metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar "ölüm ve sonrası", "yıkıcı güç", "gerçek dışılık", "duygusal durum", "doğal olay", "ikaz", "zorlayıcı yaşam olayı" ve "beşeri ve fiziksel" olmak üzere sekiz kategoride gruplandırılmıştır. En çok üretilen metaforlar "kıyamet", "ölüm", "tahribat" ve "düşsel süreç" temalarında yer almıştır. Bu araştırma için İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 07/12/2023 tarih ve 2023/14-10 sayılı karar numarası ile Etik Kurul Onayı alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Afet, Metafor Analizi**Jel Kodları:** I30, J19, D91, O38.INVESTIGATION OF METAPHORIC PERCEPTIONS OF EARTHQUAKES BY
INDIVIDUALS WHO SURVIVED THE KAHRAMANMARAS EARTHQUAKES

ABSTRACT

This study aimed to investigate the metaphorical perceptions of individuals who survived from the February 6 Kahramanmaraş Earthquakes. A total of 355 individuals, 207 women and 148 men, aged between 12 and 76, participated in the research. Participants were asked to complete the sentence "An earthquake is like.... because...." and the responses were analyzed using content analysis technique. Participants generated a total of 125 different metaphors, comprising 51 recurrent and 74 unique metaphors. These metaphors were grouped into eight categories: "death and aftermath," "destructive force," "unreality," "emotional state," "natural event," "warning," "challenging life event," and "human and physical." The most frequently produced metaphors fell under the themes of "apocalypse," "death," "destruction," and "imaginary process." Ethical approval for this research was obtained from the Scientific Research and Publication Ethics Committee of the Faculty of Social and Human Sciences at İzmir Democracy University, with the decision dated 07/12/2023 and numbered 2023/14-10.

Keywords: Earthquake, Disaster, Metaphor Analysis**Jel Codes:** I30, J19, D91, O38**Geliş Tarihi/Received:** 03.12.2024**Kabul Tarihi/Accepted:** 14.05.2025**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.06.2025

Kaynak Gösterme: Ağca, M. A., Dinler, H. ve Asıcı, E. (2025). "Kahramanmaraş Depremlerinden Sağ Kalan Bireylerin Depreme Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1) 116-135.

GİRİŞ

Afet kavramı, can ve mal kaybına neden olan, doğal ya da insani kökenli olayları tanımlamak için kullanılmaktadır. Doğal kökenli afetler; deprem, sel, yanardağ püskürmesi ya da kasırga gibi doğa olaylarını içerirken; insan kökenli afetler kazaları, terör saldırılarını, savaşları ya da nükleer sızıntıları kapsamaktadır (Ekinci vd., 2020; Srivastava, 2010). Bunların içerisinde özellikle de depremlerin; ne zaman meydana geleceği ve yıkıcı etkisinin ne olacağı önceden bilinemediğinden dolayı (Marangoz ve İzci, 2023); ülkelerin nüfusuna, ekonomisine ve sosyal yapısına gerçek ve ciddi düzeyde tehdit oluşturan, en korkunç ve en maliyetli doğal afet türü olduğu belirtilmektedir (Baytiyeh ve Öcal, 2016).

Önlenmesi mümkün olmayan bir doğa olayı olarak deprem, yer kabuğunda meydana gelen kırılmaların neden olduğu ani titreşimlerin dalgalar halinde yayılması sonucunda hissedilen sarsıntıyı ifade etmektedir (İşçi, 2008). Depremler oluş nedenlerine göre tektonik, volkanik ve çöküntü depremler olarak sınıflandırılmaktadır. Tektonik depremler, yer kabuğunu oluşturan levhaların birbirini sürterek sıkıştırması sonucunda; volkanik depremler volkan püskürmesi sırasında; çöküntü depremler ise yer altında oluşan boşlukların tavan bloklarının çökmesi sonucunda meydana gelmektedir. Dünyadaki depremlerin %90'ı tektonik depremler grubunda yer almaktadır (Kandilli Rasathanesi, 2023).

Türkiye eskiden beri doğal afetler açısından yüksek düzeyde risk taşıyan ülkelerden biri olmuş; dolu, çığ düşmesi, sel, heyelan, fırtına gibi pek çok doğal afet nedeniyle önemli düzeyde zarar görmüş ve ciddi kayıplar yaşamıştır (Ergünay, 2007; Özşahin, 2013). Bununla birlikte, Türkiye'de en sık meydana gelen doğal afet türü depremler olmuştur (Sayar vd., 2021). Türkiye coğrafi olarak, dünyadaki depremlerin beşte birinin meydana geldiği Alp-Himalaya deprem kuşağında yer almakta, topraklarının %93'ü deprem bölgesi olarak tanımlanmaktadır. Yeryüzünde deprem açısından riskli bölgede yaşayan insanların sayısının 600 milyon olduğu tahmin edilirken; Türkiye nüfusunun %98'inin deprem tehdidi altında yaşadığı belirtilmektedir (TMMOB, 2012). Nitekim Türkiye'nin yakın tarihine bakıldığında; 17 Ağustos 1999 tarihli Gölcük, 23 Ekim 2011 tarihli Van ve 30 Ekim 2020 tarihli İzmir depremlerinin çok ciddi can kaybına, maddi ve manevi zararlara yol açtığı görülmektedir (Şenol vd., 2023).

Türkiye'nin depremle verdiği son sınav, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ikiz depremler olmuştur. İlki Türkiye saati ile 04:17'de Pazarcık (Kahramanmaraş) merkezli olarak 7.7 büyüklüğünde gerçekleşen ve yaklaşık 90 saniye süren depremin ikincisi aynı gün saat 13:24'te Elbistan (Kahramanmaraş) merkezli olarak 7.6 büyüklüğünde meydana gelmiştir. Türkiye tarihindeki en yıkıcı deprem olarak kayıtlara geçen bu depremler, 11 ili (Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ) içine alan 108.812 km'lik bir alanda etkili olmuştur (AFAD, 2023a). Resmi rakamlara göre, Pazarcık-Elbistan merkezli ikiz depremler sonucunda, 37 binden fazla bina yıkılmış, 50 binden fazla kişi de hayatını kaybetmiştir (AFAD, 2023b).

Aniden meydana gelmelerinden, yıkım, ölüm ve yaralanmalara sebep olarak bireylerin yaşamsal bütünlüğünü tehdit etmelerinden dolayı depremler, ağır travmatik etkiler yaratan yaşam olaylarıdır. Bireylerin emniyetli ya da güvenli alan olarak tanımladıkları evlerinin deprem nedeniyle yıkılması ya da hasar alması, temel güven duygusunun da sarsılmasına neden olarak güvensizlik hissi ortaya çıkarmaktadır. Ölüm gerçeği ile karşı karşıya kalmanın yanında, öncesinde kendi kendine yetebilen bir birey iken, depremle birlikte tüm düzeninin bozulması ve başkalarından gelecek yardımlara muhtaç hale dönüşmek, depremi doğrudan yaşayan kişilerde ciddi psikolojik sonuçlar yaratmaktadır. Kişi depremi doğrudan değil de dolaylı olarak (depremi yaşayan bireylerin travmalarına tanık olmak, bir tanıdığının depremi yaşadığını öğrenmek gibi) yaşamış olsa bile önemli ruh sağlığı problemleri ortaya çıkabilmektedir (Sönmez, 2022; Uğuz, 2023). Depremler özellikle de TSSB, depresyon ve anksiyete gibi ruhsal sonuçlar doğurabilmekte (Cénat vd., 2020; Harada vd., 2015; Marthoenis vd., 2019) ve bu olumsuz tablo depremden uzun yıllar sonra bile etkisini sürdürebilmektedir (Bland vd., 2005; Tempesta vd., 2013). Kahramanmaraş depremleri de toplumda önemli psikolojik etkiler ortaya çıkarmıştır. Depremden dört ay sonra yetişkinlerle yapılan bir çalışmada katılımcıların %21.4'ünde TSSB, %15.9'unda depresyon ve %64.7'sinde de karmaşık yas semptomlarının olduğu rapor edilmiştir (Ulusoy vd., 2024). Depremden beş ay sonra çocuk ve ergenlerle yürütülen bir çalışmada olası depresyon,

anksiyete bozukluğu ve ciddi düzeydeki TSSB oranları sırasıyla %98, %63 ve %43 olarak bulunmuştur (Yakşı ve Eroğlu, 2024). Depremden sekiz ay sonra yapılan bir başka çalışmada üniversite öğrencileri arasında depremle ilişkili TSSB semptomları yaşayanların oranının %61.6 olduğu bildirilmiştir (Tanrikulu ve Kayaoglu, 2024). Yine yetişkinlerle yürütülen bir başka çalışmada da depremin ardından psikolojik stres yaşayanlarının oranının %51.9 olduğu görülmektedir (Tomak vd., 2024).

Depremlerin bireylerin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri yaygın olsa da evrensel bir nitelik de taşımamaktadır (Beaglehole vd., 2019). Depremin ardından ruhsal bozukların ne düzeyde ortaya çıkacağına temel, travmayla ilişkili ve travma sonrası bazı karakteristikler etkili olabilmektedir. Temel karakteristikler cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve önceki deprem deneyimleri gibi değişkenleri; travmayla ilişkili karakteristikler duyulan korku düzeyi, yaralanma ve kayıp yaşama gibi değişkenleri; travma sonrası karakteristikler ise mülk kaybı, işsizlik ve sosyal destek gibi değişkenleri içermektedir (Tang vd., 2017). Bu bağlamda geçmiş araştırmalar kadınların (Dahal vd., 2018; Kurt ve Güzelbahçe, 2019; Tanrikulu ve Kayaoglu, 2024; Tomak vd., 2024; Wu vd., 2014, Zhang ve Ho, 2011; Zhang vd., 2015), yaşlıların (Dahal vd., 2018; Li vd., 2020; Zhang vd., 2015), düşük sosyoekonomik düzeyden gelenlerin (Tang vd., 2017; Wu vd., 2014), depremde enkaz altında kalmış ya da fiziksel olarak yaralanmış olanların (Tang vd., 2017; Tomak vd., 2024; Ulusoy vd., 2024; Yakşı ve Eroğlu, 2024; Zhang ve Ho, 2011), depremde yakınlarını kaybedenlerin (Kurt ve Güzelbahçe, 2019; Tomak vd., 2024; Zhang ve Ho, 2011; Zhang vd., 2015), depremde evi hasar gören ya da yıkılanların (Tanrikulu ve Kayaoglu, 2024; Tomak vd., 2024) başka travmatik deneyimleri olanların (Tanrikulu ve Kayaoglu, 2024; Zhang ve Ho, 2011), depremde birinin ölümüne tanıklık etmiş olanların (Dahal vd., 2018; Zhang ve Ho, 2011) ve sosyal destekten yoksun olanların (Dahal vd., 2018; Li vd., 2020; Wu vd., 2014) depremin ardından ruhsal bozuklukların gelişimi açısından daha yüksek risk taşıyan gruplar arasında yer aldığını göstermektedir.

Deprem gibi travmatik yaşantıların olumsuz etkilerinden bazı bireyler hızla kurtulurken; diğerlerinin uzun süre kurtulamamasında etkili olan önemli bir faktör de “travmatik olayın öznelleşmesi”dir. Depremden psikolojik olarak daha çok etkilenen ve travmatize olan bir bireyde, bu durumun kronik hale gelmesi kişinin travmaya yüklediği anlamla ilişkili olabilir (Sarıçam, 2019). Aslında bilişsel teoriler ve stresle başa çıkma teorilerinin de vurguladığı gibi, bir olayın travmatik olarak tanımlanması temelde bireyin öznel yorumlamasıyla ilişkilidir ve travmatik yaşantı sonrası ruhsal bozukluklar gelişme riski bu öznel yorumlara bağlı olarak artmaktadır (Weinberg ve Gil, 2016). Bu noktada, bireylerin deprem deneyimlerine ilişkin algılarının belirlenmesi, depremle ilişkili psikolojik sonuçların daha iyi anlaşılmasına ve tedavi edici uygulamaların şekillendirilmesine yardımcı olabilir.

Bireylerin algılarını ortaya koymanın etkili yöntemlerinden biri metaforlardır (Yalçın vd., 2016). Yunanca “meta” ve “pherein” kelimeleri bir araya getirilerek türetilen “metapherein” kelimesinden gelen metafor kavramı (Şahan, 2017), görünüşte birbirlerine benzememelerine rağmen bir nesnenin ya da durumun başka bir nesneyi ya da durumu anlatmak için kullanımını ifade etmektedir (Gladding, 1988). Metafor, kişinin kendisini ifade etmesinin ya da açığa vurmasının dolaylı yolu olarak da tanımlanabilir (Strong, 1989). Metaforik dil, deneyimleri ve dünyayı daha iyi açıklayabilmek için kullanılan bir araçtır (Levitt vd., 2000). İnsanlar günlük yaşamlarında deneyimlerini ya da düşüncelerini aktarabilmek için sıklıkla metaforlara başvurmaktadır (Demir ve Karakaş Yıldırım, 2019).

Profesyonel psikolojik yardım hizmetleri bireylerin iyi oluşlarını etkileyen duygularını, değerlerini, tutumlarını ve davranışlarını anlamayı gerektirdiğinden, psikolojik destek sürecinde metaforlar bireylerin deneyimlerini daha somut bir yolla tanımlamak ve kavramsallaştırmak açısından yararlı araçlar olabilmektedir (Tay ve Jordan, 2015). Metaforik dilin kullanımı bireyin/danışanın daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır (Wickman vd., 1999). Danışanların deneyimlerini metaforlar aracılığıyla ifade etmesi, içinde bulundukları durumu nasıl kavramsallaştırdıklarının keşfedilmesi ve duygusal durumlarının değerlendirilmesinde yararlı olabilmektedir (Wagener, 2017). Travmatik deneyimlerin son derece yoğun, karmaşık ve çoğu zaman da kelimelere dökülmesi zor olduğundan (Han, 2023), metaforlar özellikle de travma yaşamış bireylerin deneyimlerini daha iyi ifade edebilmelerinde etkili araçlar olarak

kullanılabilmektedir (Redden, 2017). Metaforik anlatım aracılığıyla, birey travmatik yaşantı sonrasında kendisi ve çevresindeki dünyaya dair nispeten yabancı ve parçalanmış olan algılarını, daha somut ve tanıdık yaşam deneyimleriyle ifade edebilir. Metaforik anlatım, travma sonrası işlenmesi gereken yeni bilgi miktarını azaltmaya ve travmatik deneyim ışığında benliğin entegrasyonu ve yeniden kalibrasyonunu kolaylaştırmaya oldukça yatkındır. Bu nedenle, travma mağdurlarının metafor kullanımı, klinik ve terapötik açıdan önemli bir dilsel fenomen olarak kabul edilmektedir (Han, 2023). Bu bağlamda, bireylerin travmatik bir yaşantı olarak depremi nasıl anladıkları ve algıladıklarını ortaya çıkarmada metaforlar etkili araçlar olarak değerlendirilebilir (Demir-Yıldız ve Demir-Öztürk, 2023).

Literatürde deprem deneyimi olan kişilerin depreme yönelik algılarının metafor analiziyle incelendiği çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Aksoy (2013), Van depremini yaşayan dokuzuncu sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin depremi çoğunlukla yok edici güç olarak tanımladıklarını ve sırasıyla en çok “kıyamet günü”, “korku”, “ölüm” ve “felaket” metaforlarını geliştirdiklerini belirlemiştir. Karakuş (2013) çalışmasında, Düzce depremini yaşayan on ikinci sınıf öğrencileri ile daha önce hiç deprem yaşamamış olan on ikinci sınıf öğrencilerinin depreme ilişkin algılarını karşılaştırmıştır. Depremi yaşayan öğrenciler sırasıyla en çok “kıyamet günü”, “kaybedilen sınav” ve “ikinci hayat” metaforlarını geliştirirken; depremi hiç yaşamamış öğrenciler sırasıyla en çok “fırtına”, “telefondeki titreşim” ve “canavar” metaforlarını geliştirmişlerdir. Doğan ve arkadaşları (2021), Sivrice depremini yaşamış ortaokul öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada öğrencilerin sırasıyla en çok “salıncak”, “kıyamet” ve “ölüm” metaforlarını geliştirdiklerini belirlemiştir. Ek olarak öğrencilerin depreme ilişkin ürettikleri metaforların oluşma şekli, sebepleri ve sonuçları olmak üzere üç başlık altında gruplandığı; sonuçları açısından üretilen metaforların psikolojik, dinsel ve toplumsal boyutlar içerdiği görülmüştür. Demir-Yıldız ve Demir-Öztürk (2023), Kahramanmaraş depremlerinin ardından üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin algılarını inceledikleri çalışmada, öğrencilerin özellikle “ölüm” ve “kıyamet” metaforlarını ürettiklerini; üretilen metaforların en çok “korku imgesi”, ikinci olarak da “ölüm imgesi” ile ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Ancak bu çalışmada katılımcıların depremi doğrudan mı yoksa dolaylı olarak mı deneyimlediklerine ilişkin bir bulgu yer almamaktadır. Kahramanmaraş depremlerini doğrudan deneyimleyen ve deneyimlemeyen bireylerin depreme yönelik algılarının karşılaştırıldığı bir çalışmada depremi yaşayan kişilerin en çok “yıkım” ve “acı”, depremi yaşamayanların ise “korku” ve “ölüm” metaforunu kullandıkları belirlenmiştir (Dağcı ve Kaynak, 2024). Saatiçi ve arkadaşlarının (2024) Kahramanmaraş depremlerini yaşayan çocuklarla yürüttükleri çalışmada çocuklar en sık “korku ve kaygı” metaforunu üretmişlerdir. Bayhan ve Yasuntimur’un (2024) Kahramanmaraş depremlerini Malatya’da deneyimleyen bireylerin metaforik algılarını inceledikleri çalışmada sırasıyla en çok “yıkım ve felaket”, “acı ve çaresizlik”, “kabus ve dehşet”, “doğal afetler”, “ani ve şiddetli olaylar”, “yapılar ve objeler” ile “insan deneyimi” temaları ortaya çıkmıştır.

Türkiye’nin coğrafi özellikleri nedeniyle her an deprem tehdidi altında olduğu (TMMOB, 2012) ve depremlerin toplumda yarattığı psikolojik sonuçların uzun yıllar etkisini sürdürebildiği (Bland vd., 2005; Tempesta vd., 2013) gerçekleri dikkate alındığında; Türkiye’nin depreme hazırlık çalışmalarında, olası bir depremin ardından toplumda ortaya çıkabilecek psikolojik sonuçları önlemeye ve müdahale etmeye yönelik stratejilere de odaklanılması gerektiği düşünülmektedir. Deprem psikolojik sonuçlarıyla mücadele etmeye yönelik olarak, bireysel ve toplumsal düzeyde etkili stratejilerin ne olduğunun belirlenmesinde bireylerin deprem deneyimlerine ilişkin algılarının anlaşılması önemli olabilir. Travma mağdurlarının duygusal, bilişsel ve fiziksel/fizyolojik deneyimlerini tanımlarken kullandıkları metaforlar, deneyimlerine ilişkin zengin ve ayrıntılı anlatımlar sunarak; travmatik etkilerin değerlendirmesi ve klinik tedavi uygulamaları açısından kolaylık sağlayabilir (Han, 2023). Mecazi kavramlaştırmalar konuşmacıların önceden planlanmış kontrolüne daha az tabi olduğu için onların örtük duygusal ve düşünsel süreçlerini daha doğru bir şekilde temsil edebilir (Plug vd., 2011). Bu nedenle travmatik bir yaşantı olarak depreme ilişkin öznel algıları yansıtan metaforik anlatımların klinik uygulayıcılar için travma değerlendirmesi ve tanısı ile tedavi planlarının oluşturulmasında faydalı bilgiler sağlaması beklenebilir (Han, 2023). Ayrıca, metaforik anlatımlar psikoloji ve psikoterapi alanında profesyonel bir geçmişi olmayan kişiler için, travma mağdurlarının öznel deneyimlerini anlamalarına, yeni iletişim yolları açmalarına ve travma mağdurlarının kendilik keşfi ve

iyileşmeleri için daha iyi sosyal destek sağlamalarına yardımcı olabilir (Littlemore, 2019). Bu bağlamda araştırmada, bireylerin travmatik deneyimlerini anlamada etkili bir araç olan metafor analizi yöntemi kullanılarak, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerini doğrudan yaşamış olan bireylerin depreme yönelik algılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Pazarcık-Elbistan depremlerinin ikiz deprem niteliği taşıması ve Türkiye'nin yakın tarihindeki en yıkıcı deprem olması nedeniyle, bu çalışmadan elde edilecek sonuçların değerli olacağına inanılmaktadır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Metodolojisi

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerini doğrudan yaşayan bireylerin depreme yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelendiği nitel bir çalışmadır. Metafor analizi, temelde nitel bir araştırma yöntemi olmakla birlikte, kategorik veriler üzerinde nicel prosedürlerin uygulanmasına da olanak tanımaktadır. Bu yöntemin temel amacı, bireylerin deneyimlerini, duygularını ve düşüncelerini tanımlamak için kullandıkları metaforları ve bu metaforların altında yatan anlamları ortaya çıkarmaktır (Moser, 2000). Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilime (fenomenoloji) dayalı olarak tasarlanmıştır. Bireylerin deneyimlerini ve algılarını anlayabilmek için kullanılan olgubilim yaklaşımı; derinlemesine anlamak istenen, ancak tam olarak kavranamayan olgulara odaklanmaktadır. Bu desen, araştırmacıların aşına oldukları, ancak tam anlamını kavrayamadıkları olguları incelemek için uygun bir zemin sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Olgubilim deseni, bireylerin doğrudan deneyimledikleri gerçeklere ilişkin yorumların incelenerek zihinlerinde var olan bilişsel yapıların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2014). Bu bağlamda, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerini yaşayan bireylerin depreme yönelik algıları birer olgu olarak düşünülmüş ve depremzedelerin deneyimlerini nasıl algıladıklarının metafor analizi aracılığıyla incelenmesi ve ortak temaların belirlenmesi amaçlandığından olgubilim deseni seçilmiştir.

1.2. Araştırmanın Katılımcıları

Katılımcıların seçiminde amaçlı ve kartopu örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Amaçlı örneklemede, araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin veri sağlayacak katılımcılara ulaşılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda, katılımcıların taşıması gereken spesifik ölçütler belirlenmektedir. Kartopu örnekleme yönteminde ise, katılımcılara diğer katılımcıların aracılığıyla ulaşılmaktadır (Koç Başaran, 2017). Bu çalışma kapsamında 6 Şubat depremini doğrudan yaşamış olmak araştırmaya katılmak için bir ölçüt olarak belirlenmiş olup, araştırmacılar önce depremi yaşayan kendi tanıdıklarına ulaşmış, sonrasında da o kişilerin önerileriyle diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Araştırmaya yaşları 12 ile 76 arasında değişen ($M=30.55$, $SS=12.28$), 207 (%58.31) kadın, 148 (%41.69) erkek olmak üzere toplam 355 kişi katılım sağlamıştır.

1.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Bu araştırma için İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 07/12/2023 tarih ve 2023/14-10 sayılı karar numarası ile Etik Kurul Onayı alınmıştır. Çalışmanın verileri çevrimiçi bir form aracılığıyla toplanmıştır. Form üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde çalışmanın amacı, gönüllü katılım ve verilerin gizliliği konusunda katılımcılara bilgi verilmiştir. Ayrıca katılımcılar deprem anılarını hatırlamaktan rahatsız oldukları anda formu doldurmaktan vazgeçebilecekleri ve ihtiyaç duyduklarında başvurabilecekleri ücretsiz psikolojik destek hatları konusunda bilgilendirilmiştir. Formun ikinci bölümünde yaş, cinsiyet ve depremin doğrudan mı yoksa dolaylı olarak mı yaşandığıyla ilgili sorulara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde katılımcılardan "Deprem gibidir, çünkü" cümlesini tamamlayarak, deprem deneyimleri için metafor oluşturmaları ve bu metaforun bağlamını ifade etmeleri istenmiştir. Çevrimiçi link formu deprem bölgesinde çalışan araştırmacılar tarafından ilk olarak tanıdıkları kişilerle WhatsApp üzerinden paylaşılmıştır. Sonrasında bu kişilerin önerileriyle diğer katılımcılara araştırma linki ulaştırılmıştır. Veriler 6 Şubat depremlerinden üç ay sonra 15 Mayıs-15 Haziran 2023 tarihleri arasında 4 haftalık bir süre boyunca toplanmıştır. Sürenin sonunda toplam 355 gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında toplanan veriler, metaforik analiz yönteminde en çok kullanılan veri analizi tekniklerinden içerik analizi tekniği aracılığıyla analiz edilmiştir (Miles ve Huberman, 1994). İçerik analizi, tekrarlayan desenleri belirlemek ve kategorilere ayırmak için kullanılan sistematik bir stratejidir (Patton, 2014). İçerik analizi tekniğinde; toplanan veriler önce kodlar şeklinde sadeleştirilir ve kodlar arasında benzerlik durumlarına bakılır, ardından bu kodlar kullanılarak temalar ve bu temaları kapsayan kategoriler oluşturulur. Bu analiz yönteminde ana amaç, veri toplanılan konu hakkında bir anlayış geliştirmek için açıklayıcı kavramlara ve bağlamlara ulaşmaktır (Krippendorff, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda, katılımcıların ürettikleri metaforların içerik analizi tekniğiyle incelenmesi sürecinde ilgili literatüre ve daha önce yapılan benzer araştırmalara dayalı olarak (Bilgin, 2014; Demir-Yıldız ve Demir-Öztürk 2023; Uygur, 2024;) aşağıdaki aşamalar izlenmiştir:

Metaforların incelenmesi: Bu aşamada öncelikle katılımcıların verdikleri yanıtların mantıksal olarak uygunluğu ve hem benzetme (deprem..... gibidir) hem de gerekçe (çünkü) içerip içermediği incelenmiştir.

Sınıflandırma: Bu aşamada katılımcıların ürettikleri metaforlar ayrıntılı olarak incelenmiş; ortak metaforlar belirlenmiş, tekrarlı (birden çok katılımcı tarafından üretilmiş) ve özgün (tek bir katılımcı tarafından üretilmiş) metaforlar şeklinde bir sınıflandırma kullanılarak, benzer metaforlar birleştirilmiş ve üretilen metaforların tekrar edilme sıklıkları hesaplanmıştır.

Kodların ve kategorilerin oluşturulması: Bu aşamada öncelikle metaforlar ifade ettikleri temel anlamlar dikkate alınarak uygun kodlar (temalar) altında gruplandırılmıştır. Sonrasında kodların oluşturulması sürecinde belirlenen temalar, verileri daha anlamlı ve organize bir hale getirmek için ortak bir kategori altında toplanmıştır.

Güvenirlilik: Yapılan içerik analizi işleminin güvenirliğini belirlemek için iki araştırmacı analiz işlemini birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirmiştir. Sonrasında kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Uyum yüzdesini hesaplamak için $Güvenirlilik = (Görüş\ birliği) / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı) * 100$ formülü kullanılmıştır. Bu oranının %80 ve üstü olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2014). Şimdiki çalışmada kodlayıcılar arası güvenirlik katsayısı %94 olarak hesaplanmıştır.

2. Bulgular

Katılımcılar depreme ilişkin 125 farklı metafor üretmişlerdir. Bu metaforlardan 51 tanesi katılımcılar tarafından birden fazla kez ifade edilen çoğul/benzer metaforlar iken, 74 tanesi tek bir kez ifade edilen tekil/özgün metaforlardır. Üretilen metaforlar Şekil 1'de görüldüğü üzere 8 farklı kategoride sınıflandırılmıştır.

Şekil 1. Depreme İlişkin Üretilen Metaforlara Ait Kategoriler

Tablo 1. Ölüm ve Sonrası Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Ölüm ve sonrası (f=128)	Kıyamet (f=65)	Kıyamet	47
		Mahşer yeri/günü	7
		Küçük kıyamet	6
		Can pazarı	2
		Kıyametin göstergesi	1
		Kıyametin fragmanı	1
		Kıyametin kopması	1
	Ölüm (f=45)	Ölüm	18
		Son/Bitiş	6
		Nefes alamamak	3
		Yaşamın/dünyanın/yolun sonu	3
		Yok oluş	2
		Ani ölüm	2
		Ölüm korkusu	1
		Ölümün provasası	1
		Ölümü hissetmek	1
		Ölüme yolculuk	1
		Ölüm uykusu	1
		Ölüm ile burun buruna gelmek	1
		Uçurumun kenarında olmak	1
		Hayatın son çizgisi	1
		Yaşamlara son vermek	1
		Dönüşü olmayan gidiş	1
		Uyku	1
		Ölümlerle kalım/yaşam arasındaki çizgi	3
	Arafta olmak (f=7)	Ölmek ve ölmemek	2
		Yok olmakla var olmak arası	2
	Cehennem (f=6)	Cehennem	6
	Can alıcı (f=5)	Azrail	3
		Katil	1
		Katliam	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere, “ölüm ve sonrası” kategorisinde katılımcılar 31 farklı türde toplam 128 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride en çok üretilen metaforların sırasıyla kıyamet (f=65), ölüm (f=45), arafta olmak (f=7), cehennem (f=6) ve can alıcı (f=5) temalarına uygun olduğu belirlenmiştir. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **kıyamet** gibidir. Çünkü bize anlatılan kıyamet senaryolarının benzerini yaşadık. Yer yerinden oynadı ve insanlar panik, korku halindeydi; ama birbirine yardımcı dokunamadı.” (Kadın, 20 yaş)

“Deprem **kıyamet** gibidir. Çünkü herkes kendi canını düşünerek hareket etti. Kimse kimseye yardım edemedi. Ölüm korkunçtu.” (Erkek, 32 yaş)

“Deprem **ölüm** gibidir. Çünkü ani gelen ve insanın canını çok yakan bir afettir ölüme benzettim. Çünkü ölüm insanın en sevdikleri için gözünü korkutan bir şeydir. Deprem de çok acı bir şekilde olan bir ölümdür kimisi enkaz altında ölür kimisi evin içinde düşen bir eşya yüzünden ölür. Deprem ölümü beraberinde getirir.” (Kadın, 19 yaş)

“Deprem **arafta olmak** gibidir. Çünkü var olmakla yok olmak arasındadır, ölümlerle karşı karşıya gelirsiniz.” (Kadın, 41 yaş)

“Deprem **mahşer yeri** gibidir. Çünkü kimse kimseyi görmedi. Herkes kendini sadece kendini düşündü. Çocuklarıma bile yetişemedim ilk anda. Şaşırdım. Allah’a dua ettim lütfen artık dursun dedim.” (Kadın, 31 yaş)

“Deprem **cehennem** gibidir. Birçok ceset gördüm ve akrabalarımı kaybettim. Bu yüzden bu cümle ile depremi betimliyorum.” (Kadın, 19 yaş)

“Deprem **Azrail** gibidir. Çünkü vakti gelen insanların canını aldı.” (Kadın, 25 yaş)

Tablo 2. Yıkıcı Güç Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Yıkıcı güç (f=55)	Tahribat (f=45)	Felaket	28
		Yıkım	6
		Yok edici	5
		Kayıp	2
		Facia	1
		Enkaz	1
		Karadelik	1
		Karşı konulmaz güç	1
	Çatışma (f=10)	Savaş	5
		Bomba	3
		Silah	1
		Düşman	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere, “yıkıcı güç” kategorisinde katılımcılar 12 farklı türde toplam 55 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar tahribat (f=45) ve çatışma (f=10) temaları altında toplanmıştır. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem korkunç bir **felaket** gibidir. Çünkü insanlar diri diri can verdi.” (Erkek, 69 yaş)

“Deprem **yıkım** gibidir. Çünkü sadece binaları değil birçok aileyi de yıktı, kendi adıma onların acısına ortak olmak da beni yıktı.” (Kadın, 30 yaş)

“Deprem **savaş** gibidir. Çünkü büyük kitleleri etkiler.” (Erkek, 40 yaş)

“Deprem **bomba** gibidir. Çünkü bir bombanın şehre düşmesi gibi şehrimizi insanlarımızı bomba gücünde yok etti.” (Kadın, 28 yaş)

Tablo 3. Gerçek Dışılık Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Gerçek dışılık (f= 40)	Düşsel süreç (f=30)	Kabus	24
		Rüya	6
	Film (f=6)	Korku filmi/Film	6
	Fantastik yaratıklar (f=4)	Canavar	3
		Hayalet	1

Tablo 3’te görüldüğü üzere, “gerçek dışılık” kategorisinde katılımcılar 5 farklı türde toplam 40 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar düşsel süreç (f=30), film (f=6) ve fantastik yaratıklar (f=4) temaları altında toplanmıştır. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **kabus** gibidir. Çünkü görürsünüz ya bir kabus sonra kalkarsınız etkisi hala üzerinizde olur. Ve o sizin tüm gününüzü mahveder. Deprem de benim için öyleydi. Yakınımdan birini ya da evimi kaybetmedim. Fakat hayallerim ve yaşantım değişti.” (Kadın, 20 yaş)

“Deprem bir **rüya** gibidir. Çünkü bir anda olup biten, ne yaşadığına anlam veremediğin bir şeydir.” (Kadın, 23 yaş)

“Deprem **korku filmi** gibidir, Çünkü ilk başlarda çok korktuğun daha sonra bittiğinde bile psikolojik olarak seni etkileyen bir süreci kapsadığı için bu şekilde bir benzetme yaptım. Nasıl ki korku filmi izleriz ilk başta çok korkarız ve sonrasında etkileri uzun bir süre devam ederse deprem de bu şekildedir. Korku filmi bana hatırlattı aslında. İnsanların bağırıışları, çağırıışlar, yardım çığılıkları hepsi bence korku filmi gibiydi.” (Kadın, 23 yaş)

“Deprem **canavar** gibidir. Çünkü Aniden elimizi kolumuzu bağladı.” (Kadın, 29 yaş)

Tablo 4. Duygusal Durum Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Duygusal durum (f=37)	Çaresizlik (f=15)	Çaresizlik	10
		Aciz kaldığınız an	1
		Elinden bir şeyin gelmemesi	1
		Umutsuzluk	3
	Acı ve keder (f=12)	Ateş/Kor	4
		Acı biber	2
		Üzücü an	2
		Hüzün ve acı	1
		Tarifsiz acı	1
		Gözyaşı	1
		Keder	1
	Korku ve tedirginlik (f=10)	Korku	4
		Dehşet	3
		Çılgılık	2
		İğne yumağının üzerine oturmak	1

Tablo 4'te görüldüğü üzere, “duygusal durum” kategorisinde katılımcılar 15 farklı türde toplam 37 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar çaresizlik (f=15), acı ve keder (f=12) ve korku ve tedirginlik (f=10) temaları altında toplanmıştır. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **çaresiz** bir durum gibidir. Çünkü o an ne yapacağımızı bilemiyoruz.” (Kadın, 56 yaş)

“Deprem **acı biber** gibidir. Çünkü acısını sadece onu tadan kişi hissedebilir. Depremi yaşayan birinin acı çektiğini bilirsin onun için üzülürsün; ama onu yaşamadan tam anlamıyla anlayamazsın.” (Kadın, 21 yaş)

“Deprem **hüzün ve acı** gibidir. Çünkü kayıplar ve yıkıntılar oldu.” (Erkek, 36 yaş)

“Deprem çok büyük bir **dehşet** gibidir. Çünkü insan o an büyük bir şoka giriyor, panik yapıyor çaresizce kilitlenip kalıyor.” (Erkek, 30 yaş)

Tablo 5. Doğal Olay Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Doğal olay (f=32)	Doğal afet (f=18)	Doğal afet	7
		Fırtına	2
		Kasırğa	2
		Tufan	2
		Sarsıntı	2
		Heyelan	1
		Şimşek	1
		Deniz	1
	Olağan doğa olayı (f=7)	Doğa olayı	4
		Doğanın kanunu	1
		Doğanın döngüsü	1
		Dalga	1
	Yaşam (f=7)	Yaşam	7

Tablo 5'te görüldüğü üzere, “doğal olay” kategorisinde katılımcılar 13 farklı türde toplam 32 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar doğal afet (f=18), olağan doğa olayı (f=7) ve yaşam (f=7) temaları altında toplanmıştır. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **tufan** gibidir. Çünkü geldi geçti yıktı yok etti gitti.” (Erkek, 31 yaş)

“Deprem **kasırğa** gibidir. Çünkü kasırğa gibi geldi ve hayatları darmaduman edip gitti.” (Kadın, 24 yaş).

“Deprem **doğal** bir olaydır. Çünkü yer kabuğunun sıkışması sonucu yaşanabilecek doğal bir olaydır.” (Erkek, 41 yaş)

“Deprem **yaşam** gibidir. Doğanın kendine özgü kuralları ve işleyiş biçimi tıpkı hayat gibi inişli çıkışlı bir düzende işlenmektedir.” (Kadın, 21 yaş)

Tablo 6. İkaz Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
İkaz (f=25)	Manevi/ilahi ikaz (f=16)	Hatırlatıcı	3
		Uyanış	2
		Ders	2
		Kader	2
		Tokat	2
		Alarm	1
		Kanıt	1
		İlahi öğretmen	1
		Hayatın özeti	1
		Hayatın değerini anlamak	1
	Dünyevi ikaz (f=6)	Ders/Anlaşılmayan ders	2
		Öğüt	1
		Uyarı	1
		Sınav	1
		Liyakatsizlik	1
	Doğanın ikazı (f=3)	Tabiatın aklınızı kullanın demesi	1
		Doğanın cevabı	1
		Doğanın isyanı	1

Tablo 6’da görüldüğü üzere, “ikaz” kategorisinde katılımcılar 18 farklı türde toplam 25 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar manevi/ilahi ikaz (f=16), dünyevi ikaz (f=6) ve doğanın ikazı (f=3) temaları altında toplanmıştır. Katılımcıların öğüt, alarm, uyarı, öğretmen gibi benzetmeleri kişisel farkındalık gerekçesine dayalı olduğunda manevi/ilahi ikaz; deprem için önlem almanın önemine yönelik bir gerekçeye dayalı olduğunda dünyevi ikaz teması altında toplanmıştır. İkazın doğa tarafından yapıldığına yönelik söylemler ise doğanın ikazı temasına dahil edilmiştir. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **ilahi bir öğretmen** gibidir. Çünkü bize evrendeki yerimizin ne kadar küçük olduğunu ve güçsüz olduğumuzu hatırlatır.” (Kadın, 20 yaş)

“Deprem **öğüt** gibidir. Çünkü depreme dayanıklı evler yapmanın ve bilinçli olmanın önemini anlatır.” (Kadın, 20 yaş)

“Deprem **tabiatın aklınızı kullanın demesi** gibidir. Çünkü tabiatın karşısında ne kadar güçsüz olduğumuzu anladık, onu dinlemeli, ona uygun yaşam geliştirmeliyiz.” (Erkek, 37 yaş)

Tablo 7. Zorlayıcı Yaşam Olayı Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Zorlayıcı yaşam olayı (f=21)	Hastalık (f=7)	Kanser	3
		Hastalık	1
		Kalp krizi	1
		Sancı	1
		Tedavisiz hastalık	1
	Kötü durum/bela (f=9)	Travma	2
		Kötü/zorlayıcı durum	2
		Ayrılık	1
		Öksüz yetim kalmak	1
		Bela	1
		Alt üst olmak	1
		Karanlık	1
		Kilitli arabada kalmak	1
	Kaza (f=5)	Trafik kazası	1
		Elektrik çarpması	1
		Kafesin yere düşmesi	1
		Bardağın kırılması	1

Tablo 7’de görüldüğü üzere, “zorlayıcı yaşam olayı” kategorisinde katılımcılar 17 farklı türde toplam 21 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar hastalık (f=7), kötü

durum/bela (f=9) ve kaza (f=5) temaları altında toplanmıştır. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **hastalık** gibidir. Çünkü hasta insanlar iyileşebilecek miyim, iyileşemeyecek miyim korkusunu yaşar depremzedeler ise tekrar deprem olursa ne olur diye sorar kendisine. Ya yaşadığım bina yıkılırsa? Bana aileme akrabalarım ne olur korkusu olur insanın içinde sadece korku değil o anda olacak panik korkutur ailesinden biri ameliyat olduysa onun için korkar ya da ev başıma yıkılır mı diye korkar. Yani deprem hastalık gibidir, ikisinin sonucunda da yaralı ya da yatalak olup engelli kalabilir. İkisinin sonucunda da ölüm olabilir, bence deprem ve hastalık anlamları birbirine benzeyen kelimelerdir.” (Kadın, 15 yaş)

“Deprem **kanser** gibidir. Çünkü kanserde erken teşhis önemlidir ve tedaviye sonuç verebilir; ama son evrede farkına varılan kanser ölüme götürür. Depremde böyledir erken önlem alınırsa kimseye bir şey olmaz; ama olaylar olup bittikten sonra alınan bir önlem pek fayda vermez ve bunun sonuçlarını da ağır ödüyoruz binlerce insan canlarından oluyor.” (Kadın, 23 yaş)

“Deprem **bela** gibidir. Çünkü ne zaman, nereden ve ne şekilde geçeceği belli olmaz. Bize düşen tedbir almaktır.” (Erkek, 22 yaş).

“Deprem **öksüz, yetim kalmak** gibidir. Çünkü en güvendiğin annenin babanın bile tıpkı hayatta yoklarmış gibi desteğini göremiyorsun.” (Erkek, 56 yaş)

“Deprem **arabada kilitli kalmak** gibidir. Çünkü İki durumda da kendi kendinize ne yapsanız çare olmuyor.” (Kadın, 20 yaş)

Tablo 8. Beşeri ve Fiziksel Kategorisine İlişkin Üretilen Metaforlar

Kategori	Tema	Metaforlar	f
Beşeri ve fiziksel (f=17)	İnsani durum/özellik (f=8)	İnsanın kendine yaptığı kötülük	3
		Sarhoşluk hali	1
		Bencil çocuk	1
		İçine atan insan	1
		İçine attıklarını kusan insan	1
		Duygusuz insan	1
	Araç (f=6)	Beşik	2
		Yürüyen merdiven	1
		Gondol	1
		Traktör	1
		Tanksavar	1
	Mekan (f=2)	Ev	1
		Kavşak	1
	Bitki (f=1)	Karaçalı	1

Tablo 8’de görüldüğü üzere, “beşeri ve fiziksel” kategorisinde katılımcılar 14 farklı türde toplam 17 adet metafor üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar insani durum/özellik (f=8), araç (f=6), mekan (f=2) ve bitki (f=1) temaları altında toplanmıştır. Bu kategoride metaforlar üreten katılımcıların gerekçelerine ilişkin örnek görüşlerden bazıları şunlardır:

“Deprem **yaşadıklarını hep içine atan bir insan** gibidir. Çünkü deprem de yaşadıklarını hep içine atan bir insan gibi dolar dolar ve günün birinde bir anda taşar, patlar.” (Kadın, 26 yaş)

“Deprem **kendi elimizle uyuyan yılanı uyandırmak** gibidir. Çünkü deprem oldu olası vardı ve var olacak. Malzemededen çalarak oradan buradan sahtekarlık yaparak insanların en pahalı mezarı olmasına sebep oldular.” (Kadın, 20 yaş)

“Deprem **beşik** gibidir. Çünkü sallanmamızın beşik sallanmasından farkı yoktu.” (Kadın, 13 yaş)

“Deprem **tanksavar** gibidir. Çünkü askerde tanksavar eğitiminde adı geçen araç geçtiğinde yer yerinden sarsılıyordu.” (Erkek, 31 yaş).

“Deprem bir **karaçalı** gibidir. Çünkü sevdiklerimizle aramıza girer.” (Kadın, 51 yaş)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve Türkiye'nin 11 ilinde şiddetli olarak hissedilen depremlere maruz kalan katılımcıların depreme yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelendiği bu çalışmada; 355 katılımcı 51 adet çoğul/benzer, 74 adet tekil/özgün olmak üzere toplam 125 farklı metafor üretmişlerdir. Üretilen bu metaforlar sekiz farklı kategori altında ele alınmıştır.

En çok metafor üretilen “ölüm ve sonrası” kategorisi altında “kıyamet”, “ölüm”, “arafta olmak”, “cehennem” ve “can alıcı” temaları yer almıştır. Bu temalar arasında en çok kıyamet ve ölüm temalarına uygun metaforlar üretildiği görülmüştür. Şimdiki bulguya paralel olarak farklı yaş gruplarından (Aksoy, 2013; Demir Yıldız ve Demir Öztürk, 2023; Doğan vd., 2021; Kahraman vd., 2023; Karakuş, 2013; Karabey ve Aras, 2022) katılımcılarla gerçekleştirilen geçmiş çalışmalarda da kıyamet ve ölüm metaforlarının sıklıkla geliştirildiği görülmektedir. Kıyamet kavramı; “Tek Tanrılı dinlerde dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman” ve “gürültü patırtı” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2024). Bu bağlamda, katılımcıların depremi sıklıkla kıyamete benzetmesi sahip oldukları dini inancın yanı sıra depremin yarattığı gürültü ve kaos ortamıyla ilgili olarak değerlendirilebilir. Nitekim katılımcılar depremi kıyamete benzetmelerinin gerekçesi olarak; kendilerine anlatılan kıyamet senaryolarına benzer şekilde, deprem anında herkesin panik ve korku içinde kendi canının derdine düştüğünü, kimsenin kimseye yardım edemediğini ifade etmişlerdir. Bu noktada, 6 Şubat depremlerini yaşayan bireylerin depreme yönelik algılarını etkileyen önemli noktalardan birinin dini inançları olduğu söylenebilir. Deprem deneyimlerini ölüm metaforu ile ifade eden katılımcılar, bir yandan depremin ne zaman meydana geleceğindeki belirsizliğe dikkat çekerken diğer taraftan da depremin pek çok kayıpla sonuçlandığı gerçeğini dile getirmişlerdir. Ölüm temasının bu kadar sık ortaya çıkması depremin bireylerin ölüm kaygısını artırmış olmasıyla ilgili olabilir (Demir Yıldız ve Demir Öztürk, 2023).

Katılımcılar ikinci olarak “yıkıcı güç” kategorisine uygun metaforlar üretmişlerdir. Bu kategoride üretilen metaforlar “tahribat” ve “çatışma” temaları altında toplanmıştır. Tahribat teması depremin büyük zarara, üzüntüye ve sıkıntıya yol açan yıkıcı yönünü vurgulayan felaket, yıkım ve enkaz gibi metaforları içermektedir. Kahramanmaraş depremlerinin 11 ilde etkili olması ve yıkıcılık şiddetinin yüksekliği dikkate alındığında, katılımcıların depreme ilişkili algılarını felaket ve yıkım metaforları ile ifade etmeleri beklenen bir bulgudur. Çatışma temasında yıkımların insan eliyle gerçekleştiğini vurgulayan savaş ve bomba gibi metaforlar yer almıştır. Bilindiği üzere Türkiye, Suriye iç savaşından en çok etkilenen ülke olmuştur. Deprem bölgesindeki illerin çoğu çok sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda, depremi savaş, bomba, silah gibi metaforlarla açıklayan bireylerin savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan kişiler olması mümkündür. Araştırma kapsamında katılımcılardan mülteci olup olmadıklarına ilişkin bir bilgi alınmamış olmakla birlikte, bir katılımcının “Deprem savaş gibidir. Çünkü savaş hissini hatırladım, Suriye'deyken de korkunç bir his ile hissettim ne zaman öleceğinizi bilmiyorsunuz, hep bomba sesleri duyarsınız ve seslerin bitmesini bekliyorsunuz.” şeklindeki söylemi bu varsayımı doğrulamaktadır. Bu örnekten yola çıkılarak kişilerin depremi geçmişteki travmatik yaşantılarıyla bağlantılı olarak algıladıkları, depremin geçmişteki savaş travmasını tetiklediği söylenebilir. Ayrıca son yıllarda Ukrayna ve Gazze'de meydana gelen savaş görüntülerinin sıklıkla medyada yer alması da bireylerin bu tür metaforlar üretmelerinde etkili olmuş olabilir. Geçmiş çalışmalarda da bireylerin depreme yönelik algılarının yıkıcı etkisiyle ilişkili olduğu görülmektedir (Aksoy, 2013; Demir Yıldız ve Demir Öztürk, 2023; Doğan vd., 2021).

“Gerçek dışılık” kategorisinde üretilen metaforlar “düşsel süreç”, “film” ve “fantastik yaratıklar” olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Bu temalarda üretilen metaforlar bireylerin deprem deneyiminin gerçekliğini kavramakta yaşadıkları zorluğu ortaya koymaktadır. Katılımcılar depremi kabus, korku filmi ve canavar gibi metaforlar aracılığıyla gerçek dışı bir durum olarak tanımlamışlardır. Benzer metaforik anlatımların geçmiş çalışmalarda (Demir Yıldız ve Demir Öztürk, 2023; Doğan vd., 2021) da kullanıldığı görülmektedir. Katılımcıların böylesi bir olayın gerçek olamayacağına işaret eden metaforlar geliştirmeleri, incinmezlik yanılması bağlamında değerlendirilebilir. Dünyada pek çok örneği olmasına rağmen, insanlar genellikle travmatik bir olay yaşayacaklarını, başlarına gerçekten kötü bir şeyin geleceğini düşünmezler (Sarıçam, 2019).

“Duygusal durum” kategorisi “çaresizlik”, “acı ve keder” ile “korku ve tedirginlik” temalarından oluşmuştur. Katılımcıların bu temalar altında ürettikleri metaforlar, travmatik deneyimlerin ardından bireylerin sıklıkla korku, dehşet ve çaresizlik gibi duygular yaşayabildiklerini bir kez daha ortaya koymaktadır (Hathaway vd., 2010; Prati vd., 2012; Amstadter ve Vernon, 2008). Kahramanmaraş depremlerinin yıkıcı etkisinin büyüklüğü nedeniyle, deprem bölgesine uzun süre ulaşım ve yardım sağlanamamış ve arama kurtarma çalışmalarının başlaması gecikmiştir. Bu süreçte insanlar kendi çabaları ile yardımcı olmaya çalışsa bile güçleri yetmediğinden, bu süreçte çaresizlik duygusunun yaşanması son derece olağandır. Pek çok kişinin ölümüne, yaralanmasına ve binaların yıkımına tanık olmak, acı ve keder duygularını ortaya çıkarabilir. Ayrıca artçı depremlerin devam etmesi de bireylerin yeniden deprem olur mu korkusu içinde sürekli tetikte olmalarına yol açabilir. Bireylerin depremi duygusal durumlarla özdeşleştirmesi, yaşadıkları duyguların yoğunluğundan kaynaklanabilir. Uyumsal bilgi işleme modeli, travmatik yaşantıların yüksek düzeyde duygu yüklü olması nedeniyle beynin travmatik yaşantıyla ilgili bilgiyi işlemekte zorlandığına dikkat çekmektedir (Shapiro, 2012). Bu bağlamda, deprem deneyimlerini belirli duygusal durumlarla özdeşleştiren bireylerin travmayla ilgili anılarını bütünleştirip, anlamlandırmakta zorlandıkları için, deprem deneyimleriyle ilgili çarpıtılmış algılara ya da düşüncelere sahip olmaları mümkündür. Nitekim melankoli, umutsuzluk, öfke, utanç, suçluluk, korku gibi olumsuz duyguların varlığı TSSB ya da travmayla ilişkili diğer bozuklukların gelişimi açısından risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Sarıçam, 2019).

“Doğal olay” kategorisi “doğal afet”, “olağan doğa olayı” ve “yaşam” temalarından oluşmuştur. Katılımcıların bir kısmı depremi doğrudan doğal afet olarak tanımlarken; bir kısmı da depremin diğer tabiat olaylarının (fırtına, kasırga gibi) yıkıcı etkisine benzerliğine vurgu yapmışlardır. Bazı katılımcılar depremi normal bir doğa olayı olarak ele alırken, bir kısmı da depremi insanın yaşamına benzetmiş ve doğanın yaşam gibi kendi kurallarına göre inişli ve çıkışlı işlediğini dile getirmiştir. Kahraman ve arkadaşlarının (2023) öğretmenlerin depreme yönelik metaforik algılarını inceledikleri çalışmada da doğal fenomen kategorisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Doğan ve arkadaşlarının (2021) Sivrice depremini yaşayan ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada da katılımcıların doğal afet kategorisinde çok sayıda metafor ürettikleri dikkat çekmektedir.

“İkaz” kategorisi “manevi/ilahi ikaz”, “dünyevi ikaz” ve “doğanın ikazı” temalarından oluşmuştur. Travmatik deneyimler ruhsal açıdan olumsuz sonuçlar doğursa da bazı bireyler için gelişme ve büyüme ile sonuçlanması da mümkündür. İnsanlar travmatik yaşantılar sonrasında pozitif yönde gelişim göstermek ve olumlu kazanımlar elde etmek için içsel bir motivasyona sahip olabilirler (Jin vd., 2014). Travmanın olumsuz etkilerinden kurtulma isteği ve çabasının bir sonucu olarak da bazı bireyler travma sonrası büyümeyi deneyimleyebilir. Travma sonrası büyüme yaşayan birey travmatik deneyim sonrasında benliğine yönelik daha olumlu bir algıya sahip olabilmekte, yaşama ve kendine dair daha önce fark edemediği seçenekleri keşfedebilmekte, yaşamının değerini anlamakta, daha derin kişilerarası ilişkiler kurmakta ve manevi açıdan güçlenebilmektedir (Dursun ve Söylemez, 2020; Shakespeare-Finch vd., 2003). Bu bağlamda; araştırmada bazı katılımcıların depremi manevi ya da dünyevi bir ikaz olarak algılaması, travmatik deprem deneyiminin kişisel farkındalıklarını arttırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bu bakış açısı onları depremle ilişkili ruhsal bozuklukların gelişiminden koruyarak, deprem travmasından büyüyüp gelişme ile çıkmalarında olumlu etkiye sahip olabilir.

“Zorlayıcı yaşam olayı” kategorisi “hastalık”, “kötü durum/bela” ve “kaza” temalarından oluşmuştur. Katılımcılar bu temalar ile depremin benzerlikleri olarak; beklenmedik bir şekilde meydana gelme, insanı çaresiz bırakma ve acı verme yönlerine odaklanmışlardır. Travmatik durumların özellikleri aniden meydana gelmeleri, kontrol edilemez olmaları ve kişiyi çaresizlik içinde bırakmalarıdır (Kaya, 2019). Bu bağlamda katılımcıların depremi travmatik özellikler gösteren diğer yaşantılara benzettikleri söylenebilir.

“Beşeri ve fiziksel” kategorisi “insani durum/özellik”, “araç”, “mekan” ve “bitki” temalarından oluşmuştur. Bunların içerisinde insani durum/özellik ve araç temalarına uygun metaforlar daha çok üretilmiştir. İnsani durum/özellik temasında katılımcıların depremi olumsuz insani özelliklere benzettikleri görülmektedir. Araç temasında katılımcıların depremin yarattığı fiziksel sarsıntı etkisine odaklanarak, benzer etkiyi yaratabilecek araçları içeren metaforlar ürettikleri

görülmektedir. Doğan ve arkadaşlarının (2021) Sivrice depremini yaşayan ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada da katılımcıların makine/araç gereç kategorisinde çok sayıda metafor ürettikleri dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, bazı katılımların depreme yönelik algılamalarında özellikle fiziksel sarsıntı etkisinin önemli olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, olumsuz yaşam olayları bireylerin başa çıkma kapasitelerini aştıklarında travmatik bir hale gelmektedir. Kişinin travmatik deneyim karşısında gösterdiği tepkilerde travmatik olayın kendisi kadar, olaya ilişkin algılama ve anlamlandırmalar da etkili olmaktadır (Turan ve Tanacıoğlu Aydın, 2023). Bu bağlamda, 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri bireylerin daha önce karşılaşmadığı düzeyde büyük yıkımlara yola açan önemli bir travmatik yaşantı olarak karşımıza çıkmakta ve depremde sağ kalan bireylerin deneyimlerine ilişkin algılamalarının belirlenmesi depremin toplumun ruh sağlığı üzerindeki olası etkilerini anlamak açısından önemli görülmektedir. Kahramanmaraş depremlerini doğrudan yaşayan 12-76 yaş aralığındaki 355 katılımcıyla gerçekleştirilmiş olması nedeniyle bu çalışmanın depremde sağ kalan bireylerin algılarını geniş çaplı ortaya koyan, literatüre katkı sağlayan bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Travma sonrası stres bozukluğunun gelişiminde ölüm tehdidiyle karşı karşıya kalma ölçütü vardır (Kaya, 2023). Ayrıca yaşanan korku (Guerra vd., 2014) ve çaresizlik (Salcioglu vd., 2017) duygularının artmasının travmatik yaşantılar sonrası TSSB gelişim riskini arttırdığı bilinmektedir. Bu bağlamda, katılımcıların büyük çoğunluğunun ölüm ve sonrası kategorisinde yer alan metaforlar üretmeleri ve duygusal durumla ilişkili olarak çaresizlik, korku temalarına odaklanmaları nedeniyle TSSB açısından risk taşıdıkları düşünülebilir. Bu sebeple, deprem bölgesinde TSSB yaygınlığının araştırılması ve müdahale çalışmalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AFAD (2023a). 06 şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) depremleri saha çalışmaları ön değerlendirme raporu. Deprem Dairesi Başkanlığı. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Arazi_Onrapor_28022023_surum1_revize.pdf
- AFAD (2023b). 06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (Mw:7.7-Mw:7.6) depremleri raporu. Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü Deprem Dairesi Başkanlığı. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf
- Aksoy, B. (2013). Depremi yaşamış olan 9. sınıf öğrencilerinin" deprem" kavramına yönelik algılarının nitel açıdan incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(1), 247-265.
- Bayhan, V., & Yasuntimur, A. (2024). "Deprem, kıyameti yaşamak gibidir": 6 Şubat 2023 deprem mağdurlarının deneyimleri üzerine bir çalışma (Malatya örneği). *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(3), 1416-1437. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1507536>
- Baytiyeh, H., & Öcal, A. (2016). High school students' perceptions of earthquake disaster: A comparative study of Lebanon and Turkey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 18, 56-63. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2016.06.004>
- Beaglehole, B., Mulder, R. T., Frampton, C. M., Boden, J. M., Newton-Howes, G., & Bell, C. J. (2018). Psychological distress and psychiatric disorder after natural disasters: systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 213(6), 716-722. <https://doi.org/10.1192/bjp.2018.210>
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Bland, S. H., Valoroso, L., Stranges, S., Strazzullo, P., Farinaro, E., & Trevisan, M. (2005). Long-term follow-up of psychological distress following earthquake experiences among working Italian males: a cross-sectional analysis. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 193(6), 420-423. <https://doi.org/10.1097/01.nmd.0000165297.49452.41>

- Cénat, J. M., McIntee, S. E., & Blais-Rochette, C. (2020). Symptoms of posttraumatic stress disorder, depression, anxiety and other mental health problems following the 2010 earthquake in Haiti: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 273, 55-85. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.04.046>
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni* (S. B. Demir, Ed.). Eğiten Kitap
- Dahal, H. R., Kumar, D. S., & Thapa, D. (2018). Prevalence and risk factors of post-traumatic stress disorders among the survivors of 2015 Nepal earthquake, in Dhading, Nepal. *Sleep and Hypnosis*, 20(2), 128-139. <http://dx.doi.org/10.5350/Sleep.Hypn.2017.19.0145>
- Dağcı, T. & Kaynak, İ. H. (2024). Depremi yaşamış ve yaşamamış bireylerin geliştirdikleri metaforların incelenmesi, *SCAR*, 3(1), 187-198.
- Demir Yıldız, C. & Öztürk, E. D. (2023). Üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin metaforik algıları. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 308-316. <https://doi.org/10.32329/uad.1313899>
- Demir, C., & Karakaş Yıldırım, Ö. (2019). Türkçede metaforlar ve metaforik anlatımlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1085-1096. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.599335>
- Doğan, M., Nacaroglu, O., & Ablak, S. (2021). Sivrice depremini yaşamış ortaokul öğrencilerinin depreme ilişkin metaforik algılarının incelenmesi: Malatya ili örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 384-402. <https://doi.org/10.53444/deubefd.885116>
- Dursun, P., & Söylemez, İ. (2020). Travma sonrası büyüme: Gözden geçirilmiş son model ile kapsamlı bir değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 31(1), 57-68.
- Ekinci, R., Büyüksaraç, A., Ekinci, Y. L., & Ercan, I. Ş. I. K. (2020). Bitlis ilinin doğal afet çeşitliliğinin değerlendirilmesi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 6(1), 1-11. <https://doi.org/10.21324/dacd.535189>
- Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin afet profili. *TMMOB Afet Sempozyumu*, 5(7), 1-14.
- Gladding, S. T. (1988). *Uses of metaphors & imagery in counseling. Instructor's manual*. American Association for Counseling and Human Development Foundation
- Guerra, C., Cumsille, P., & Martínez, M. L. (2014). Post-traumatic stress symptoms in adolescents exposed to an earthquake: Association with self-efficacy, perceived magnitude, and fear. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 14(3), 202-207. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2014.05.001>
- Han, Q. (2023). *Metaphor use by trauma victims: A case study of the 2019-2020 Hong Kong social unrest*. (Unpublished doctoral thesis). The Hong Kong Polytechnic University
- Harada, N., Shigemura, J., Tanichi, M., Kawaida, K., Takahashi, S., & Yasukata, F. (2015). Mental health and psychological impacts from the 2011 Great East Japan Earthquake Disaster: a systematic literature review. *Disaster and Military Medicine*, 1(17), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s40696-015-0008-x>
- İşçi, C. (2008). Deprem nedir ve nasıl korunuruz? *Journal of Yaşar University*, 3(9), 959-983.
- Jin, Y., Xu, J., & Liu, D. (2014). The relationship between post traumatic stress disorder and post traumatic growth: gender differences in PTG and PTSD subgroups. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 49, 1903-1910. <https://doi.org/10.1007/s00127-014-0865-5>
- Kahraman, B. S., Demirhan, F., & Erdoğan, T. E. (2023). A metaphor study on the perception of the earthquake, the location and the future of the teachers who experienced the 6 february Kahramanmaraş earthquake. *International Journal of Trends and Developments in Education*, 3(2), 15-39.
- Kandilli Rasathanesi (2023, Kasım). Depremle ilgili teknik bilgiler. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/bilgi/depremnedir/index.htm#:~:text=Yerkabu%C4%9Fu%20i%C3%A7indeki%20k%C4%B1r%C4%B1mlar%20nedeniyle%20ani,sarsma%20olay%C4%B1na%2022DEPREM%22%20denir>

- Karabey, T., & Aras, M. (2022). Metaphoric perceptions of emergency aid and disaster management students regarding "earthquake": a case study of Turkey. *International Journal of Caring Sciences*, 15(2), 1513-1520.
- Karakuş, U. (2013). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının, metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97-116.
- Kaya, Z. (2019) Travma psikolojik danışmanlığında kavramsal çerçeve. Firdevs Savi Çakar (Ed.), *Travma Psikolojik Danışmanlığı* (s. 2-32). Pegem akademi.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 5(47), 480-495.
- Krippendorff, K. (2013) *Content analysis. An introduction to its methodology* (3rd ed). CA Sage.
- Kurt, E. & Gülbahçe, A. (2019). Van depremini yaşayan öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 957-972.
- Levitt, H., Korman, Y., & Angus, L. (2000). A metaphor analysis in treatments of depression: Metaphor as a marker of change. *Counselling Psychology Quarterly*, 13(1), 23-35. <https://doi.org/10.1080/09515070050011042>
- Li, L., Reinhardt, J. D., Van Dyke, C., Wang, H., Liu, M., Yamamoto, A., ... & Hu, X. (2020). Prevalence and risk factors of post-traumatic stress disorder among elderly survivors six months after the 2008 Wenchuan earthquake in China. *BMC Psychiatry*, 20: 78. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-2474-z>
- Littlemore, J. (2019). *Metaphors in the mind: Sources of variation in embodied metaphor*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108241441>
- Marangoz, M., & İzci, Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 24(52), 1-30.
- Marthoenis, M., Ilyas, A., Sofyan, H., & Schouler-Ocak, M. (2019). Prevalence, comorbidity and predictors of post-traumatic stress disorder, depression, and anxiety in adolescents following an earthquake. *Asian Journal of Psychiatry*, 43, 154-159. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2019.05.030>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Moser, K. S. (2000). Metaphor analysis in psychology—method, theory, and fields of application. *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), 1-10. <https://doi.org/10.17169/fqs-1.2.1090>
- Özşahin, E. (2013, 25-27 Eylül). Türkiye’de yaşanmış (1970-2012) doğal afetler üzerine bir değerlendirme. 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı. Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Turkey.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. London: Sage publications.
- Plug, L., Sharrack, B., & Reuber, M. (2011). Metaphors in the description of seizure experiences: Common expressions and differential diagnosis. *Language and Cognition*, 3(2), 209 - 234. <https://doi.org/10.1515/langcog.2011.008>
- Redden, S. M. (2017). Metaphor analysis. *The International Encyclopedia of Communication Research Methods*, 1-9. <https://doi.org/10.1002/9781118901731.iecrm0154>
- Saatçi, G., Saatçi, T., & Köstekçi, M. (2024). Kahramanmaraş depreminden etkilenen çocukların deprem kavramına ilişkin metaforik algıları. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 177-187. <https://doi.org/10.53493/avrasyasbd.1403027>

- Salcioglu, E., Urhan, S., Pirinccioglu, T., & Aydin, S. (2017). Anticipatory fear and helplessness predict PTSD and depression in domestic violence survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 9(1), 117–125. <https://doi.org/10.1037/tra0000200>
- Sarıçam, A. (2019). Travma, kırılganlık ve risk faktörleri. F. Savi Çakar (Ed.), *Travma Psikolojik Danışmanlığı* (s. 104-132). Pegem Akademi
- Sayar, S., Şeyihoğlu, A., Şimşek, P., Saraç, H., & Gündüz, A. (2021). Türkiye’de 1900-2021 yılları arasında görülen doğal afetler. İ. Güneş ve A. G. Çelik (Ed.), 4. uluslararası üni-dokap sempozyumu bildiriler kitabı, s.113-119.
- Shakespeare-Finch, J. E., Smith, S. G., Gow, K. M., Embelton, G., & Baird, L. (2003). The prevalence of post-traumatic growth in emergency ambulance personnel. *Traumatology*, 9(1), 58-71. <https://doi.org/10.1177/153476560300900104>
- Sönmez, M. B. (2022). Depremin psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *TOTBİD Dergisi*, 21(3), 337-343.
- Srivastava, K. (2010). Disaster: Challenges and perspectives. *Industrial Psychiatry Journal*, 19(1), 1-4. <https://doi.org/10.4103/0972-6748.77623>
- Strong, T. (1989). Metaphors and client change in counseling. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 12(3), 203-213. <https://doi.org/10.1007/BF00120585>
- Şahan, K. (2017). Metafor ne değildir?. *Kesit Akademi Dergisi*, 8, 166-176.
- Şenol, A. F., Akbaş, A., & Çalışkan, Ö. (2023). Türkiye’de son yüzyılda (1923-2023) meydana gelen yıkıcı depremler ve kullanılan deprem yönetmelikleri. B. Akdemir (Edt.), *Mühendislikte yenilikçi çalışmalar* (s. 75-97). Duvar Yayınları.
- Tang, B., Deng, Q., Glik, D., Dong, J., & Zhang, L. (2017). A meta-analysis of risk factors for post-traumatic stress disorder (PTSD) in adults and children after earthquakes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(12), 1537. <https://doi.org/10.3390/ijerph14121537>
- Tanrikulu, A.B. & Kayaoglu, K. (2024). Prevalence and determinants of probable post-traumatic stress disorder among university students eight months after the 2023 Kahramanmaraş earthquake doublet. *Dusunen Adam Journal of Psychiatry Neurological Science*, 37,102-110. <https://doi.org/10.14744/DAJPNS.2024.00245>
- Tay, D., & Jordan, J. (2015). Metaphor and the notion of control in trauma talk. *Text & Talk*, 35(4), 553-573. <https://doi.org/10.1515/text-2015-0009>
- Tempesta, D., Curcio, G., De Gennaro, L., & Ferrara, M. (2013). Long-term impact of earthquakes on sleep quality. *PLoS One*, 8(2), e55936. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0055936>
- TMMOB (2012). *Türkiye’de deprem gerçeği ve TMMOB makine mühendisleri odasının önerileri* (2. Basım). TMMOB Makine Mühendisleri Odası, yayın no: MMO/587. Ankamat Matbaacılık.
- Tomak, L., Demirel, T., & Demir, I. (2024). Evaluation of the demographic characteristics and general health status of earthquake survivors affected by the 2023 Kahramanmaraş earthquake; a section from Gaziantep Nurdağı district. *BMC Public Health*, 24, article 937. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18444-7>
- Uğuz, Ş. (2023). Depremlerin görünmez yıkımı: İnsanların psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 17(1), 6-9. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.1256896>
- Ulusoy, S., Celik, Z., Guleryuz, A., Esgibag, H. C., & Yavuz, K. F. (2024). Prevalence and risk factors of PTSD, depression, and grief among survivors of 2023 Türkiye earthquake. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 212(10), 541-548. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000001803>

- Uygur, S. S. (2024). Unveiling the perceptions of counselor candidates: Metaphorical perspectives into mental health and self-care skills. *Van Yüzüncü Yıl University Journal of Education*, 21(3), 820-839. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1502779>
- Wagener, A. E. (2017). Metaphor in professional counseling. *Professional Counselor*, 7(2), 144-154. <https://doi.org/10.15241/aew.7.2.144>
- Weinberg, M. & Gil, S. (2016). Trauma as an objective or subjective experience: The association between types of traumatic events, personality traits, subjective experience of the event, and posttraumatic symptoms. *Journal of Loss and Trauma*, 21(2), 137-146. <https://doi.org/10.1080/15325024.2015.1011986>
- Wickman, S. A., Daniels, M. H., White, L. J., & Fesmire, S. A. (1999). A "primer" in conceptual metaphor for counselors. *Journal of Counseling & Development*, 77(4), 389-394. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1999.tb02464.x>
- Wu, Z., Xu, J., & He, L. (2014). Psychological consequences and associated risk factors among adult survivors of the 2008 Wenchuan earthquake. *BMC Psychiatry*, 14: 126. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-14-126>
- Yakşı, N., & Eroğlu, M. (2024). Determinants of Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) among children and adolescents in the subacute stage of Kahramanmaraş earthquake, Turkey. *Archives of Public Health*, 82, article 199. <https://doi.org/10.1186/s13690-024-01434-x>
- Yalçın, M., Aydoğdu Özoğlu, E. ve Dönmez, A. (2016). Öğretim elemanlarının araştırma görevlisi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Eğitim ve Bilim*, 41(185), 19-32. <https://doi.org/10.15390/EB.2016.4435>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Sekizinci Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Zhang, L. P., Zhao, Q., Luo, Z. C., Lei, Y. X., Wang, Y., & Wang, P. X. (2015). Prevalence and risk factors of posttraumatic stress disorder among survivors five years after the "Wenchuan" earthquake in China. *Health and Quality of Life Outcomes*, 13: 75. <https://doi.org/10.1186/s12955-015-0247-z>
- Zhang, Y., & Ho, S. M. (2011). Risk factors of posttraumatic stress disorder among survivors after the 512 Wenchuan earthquake in China. *PLoS One*, 6(7), e22371. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0022371>

EXTENDED ABSTRACT

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

INVESTIGATION OF METAPHORIC PERCEPTIONS OF EARTHQUAKES BY
INDIVIDUALS WHO SURVIVED THE KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKES

Introduction and Research Purpose: This study investigates the metaphorical perceptions of individuals who experienced the February 6, 2023, Kahramanmaraş Earthquakes, focusing on how survivors conceptualize and articulate their trauma. The central research question addresses: How do individuals metaphorically perceive and interpret the experience of a catastrophic earthquake? This inquiry is significant given the profound psychological and social impacts of earthquakes, particularly in disaster-prone regions like Turkey. Previous studies emphasize the role of metaphor in understanding personal and collective trauma, yet limited research has focused on adults who directly experienced earthquakes, leaving a gap in comprehending diverse demographic perspectives. This study aims to fill this gap by employing metaphor analysis to explore the psychological and cultural dimensions of survivors' experiences, providing insights critical for disaster response and mental health interventions.

Literature Review: Metaphors serve as cognitive tools that facilitate the expression of abstract and deeply personal experiences. Prior research highlights their utility in trauma counseling and disaster studies, showing that individuals often resort to metaphorical language to process and communicate complex emotions and perceptions. Studies on earthquake metaphors in school-aged populations have identified recurring themes such as "apocalypse," "destruction," and "death," illustrating the intense emotional and existential impact of such events. However, there is a lack of research examining adult survivors, particularly in the context of the unique "twin earthquake" phenomenon of the Kahramanmaraş disaster. By addressing this gap, this study contributes to understanding how cultural, religious, and psychological factors shape earthquake perceptions and offers a framework for developing culturally sensitive interventions.

Methodology and Findings: This qualitative study adopts a phenomenological design to delve into the lived experiences of 355 participants aged 12 to 76 who directly experienced the earthquakes. Data were collected via an online survey, where participants completed the prompt, "An earthquake is like... because..." Responses underwent content analysis to identify recurring themes and unique metaphors, culminating in 125 distinct metaphors grouped into eight categories:

Death and Aftermath: Dominated by themes like "apocalypse," "death," and "limbo," this category highlights existential fears and religious interpretations.

Destructive Force: Encompasses metaphors of "war," "disaster," and "destruction," reflecting the physical and emotional toll of the earthquakes.

Unreality: Themes such as "nightmare" and "horror movie" indicate survivors' struggles to reconcile the event's magnitude with their reality.

Emotional State: Metaphors like "helplessness" and "sorrow" reveal deep emotional turmoil.

Natural Event: Views earthquakes as natural phenomena or life processes, underscoring a fatalistic acceptance.

Warning: Includes metaphors of "divine signal" and "lesson," suggesting moral and practical learnings.

Challenging Life Event: Parallels earthquakes with personal crises such as illness or loss, emphasizing resilience and vulnerability.

Human and Physical: Highlights interpersonal and sensory experiences tied to the earthquake's aftermath.

Conclusions and Recommendations: The study underscores the significance of understanding survivors' metaphorical expressions as a pathway to grasp their psychological and emotional realities. Findings reveal the earthquakes' profound impact on participants' sense of security, existential beliefs, and cultural identity. These insights contribute to disaster psychology by highlighting the interplay of cultural narratives, religious influences, and individual coping mechanisms in trauma processing.

Limitations and Practical Implications: The study's reliance on self-reported data and its focus on a specific disaster may limit generalizability. Future research could expand the demographic scope and explore longitudinal changes in metaphorical perceptions. For practitioners, integrating metaphor analysis into counseling and intervention strategies can enhance survivors' ability to articulate and process their trauma. Policymakers should consider cultural and emotional dimensions in disaster preparedness and response planning. This study enriches the literature by bridging the gap between psychological theory and disaster response practice, emphasizing the need for culturally grounded, trauma-informed approaches to supporting earthquake survivors.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Esra ASICI			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	Kahramanmaraş Depremlerinden Sağ Kalan Bireylerin Depreme Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi			
Tarih <i>Date</i>	15.06.2025			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) Manuscript Type (Research Article, Review etc.)	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Muhammed Ali Ağca	%35	-	-
2	Hızır Dinler	%35	-	-
3	Esra Asıcı	%30	-	-